

Euroopa Kohtu Google'i otsus ja isiku õigus olla unustatud

13. mail 2014 tegi Euroopa Liidu Kohus otsuse,¹ mis on tähelepanuväärne selle poolest, et esimest korda tuli Kohtul tõlgendada Euroopa Liidu andmekaitse direktiivi² seoses interneti otsingumootoriga. Nimelt leidis Kohus, et otsingumootori haldajal on teatud juhtudel kohustus kõrvaldada otsingumootori tulemuste seast isikuandmeid puudutav teave. Teisisõnu, direktiivist tulenevat „õigust olla unustatud“ saab vajalike tingimuste olemasolul otseselt maksma panna otsingumootori suhtes, pöördumata selleks eraldi konkreetse veebilehe haldaja poole.

Selle otsuse järel on Google sisse seadnud spetsiaalse veebitaotluse vormi,³ mille alusel saab nõuda ennast puudutavate tulemuste otsingumootorist eemaldamist. Poole aasta jooksul on Google saanud üle 180 000 taotluse (sh Eestist üle 1200) kokku enam kui 655 000 lingi eemaldamise kohta. Taotlusi on rahuldatud 40,5% viidete osas.⁴ Sarnaseid taotlusi otsingutulemuste eemaldamise kohta on hakanud vastu võtma ka teised otsingumootorid.⁵

Nii massimeedias kui õiguskirjanduses on see otsus juba saanud suure hulga tähelepanu ja kriitika osaliseks. Alljärgnevat pakub lühikokkuvõtte kõnealuse kohtuotsuse olulistest punktidest.

1. Faktilised asjaolud

Kohtuasja sisuks olnud vaidluse asjaolud olid järgmised. 1998. aastal avaldas Hispaanias laia levikuga ajaleht „La Vanguardia“ oma trükiväljaandes kaks teadet Hispaania kodaniku Mario Costeja González sotsiaalkindlustusvõlgade tõttu arestitud kinnisvara enampakkumise kohta. Aastaid hiljem tegi ajalehe väljaandja internetis kättesaadavaks ajalehe elektroonilise versiooni, sh ka vanemad numbrid. Costeja González avastas, et kui sisestada Google'i otsingumootorisse tema eesnimi ja perekonnanime, kuvatakse tulemuste hulgas viide „La Vanguardia“ lehekülgedele, kus on 1998. aastast pärinevad teated tema kinnisvara enampakkumise kohta.

Seetõttu esitas Costeja González 2009. aastal ajalehe väljaandjale taotluse kustutada tema kohta käivad andmed, põhjendades oma soovi sellega, et sotsiaalkindlustusvõlgadega seotud arestimenetlus on juba aastaid tagasi lõpetatud ja lahendatud ega oma käesoleval hetkel enam tähtsust. Ajalehe väljaandja keeldus põhjendusega, et andmete kustutamine ei ole kohane, sest need avaldati töö- ja sotsiaalministeeriumi korraldusel. Seejärel pöördus Costeja González äriühingu Google Spain poole ja taotles, et Google'i otsingumootorisse tema eesnimi ja perekonnanime sisestamise korral ei kuvataks otsingutulemustes viiteid nimetatud ajalehele. Google Spain leidis, et kuna interneti otsinguteenust osutab Google Inc., kelle asukoht on Ameerika Ühendriikides California osariigis, siis tuleb Costeja González taotlus edastada äriühingule Google Inc.

Et kõik loetletud pöördumised jäid tulemusteta, esitas Costeja González 2010. aastal Hispaania andmekaitseametile (Agencia Española de Protección de Datos, AEPD) kaebuse ajalehe väljaandja La Vanguardia Ediciones SL ja äriühingute Google Spain ja Google Inc. peale. Oma kaebuses soovis ta ettekirjutust, et ajalehe väljaandja eemaldaks avaldatud teabe või muudaks seda nii, et tema isikuandmed ei ole nähtavad, või kasutaks otsingumootorite võimaldatavaid

¹ Euroopa Kohtu 13. mai 2014. aasta otsus kohtuasjas C-131/12: Google Spain SL, Google Inc. versus Agencia de Protección de Datos (AEPD), Mario Costeja González.

² Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiiv 95/46/EÜ üksikisikute kaitsest isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta (EÜT L 281, lk 31; ELT eriväljaanne 13/15, lk 355).

³ https://support.google.com/legal/contact/lr_eudpa?product=websearch&hl=et (01.12.2014).

⁴ <https://www.google.com/transparencyreport/removals/europeprivacy/> (01.12.2014).

⁵ <http://www.theguardian.com/technology/2014/dec/01/microsoft-yahoo-right-to-be-forgotten> (01.12.2014).

vahendeid tema isikuandmete kaitseks. Samuti taotles ta, et andmekaitseamet kohustaks äriühingut Google Spain või Google Inc. eemaldama või peitma tema andmed nii, et need ei ilmuks enam otsingutulemustes ega annaks viiteid nimetatud ajalehele. Hispaania andmekaitseamet rahaldas Costeja González kaebuse Google Spain ja Google Inc. suhtes ning kohustas neid võtma vajalikud meetmed, et eemaldada vaidlusalused andmed otsinguindeksist ja muuta edaspidine juurdepääs neile võimatuks. Google Spain ja Google Inc. pöördusid seepeale Hispaania kohtusse, mis esitas eelotsusetaotluse Euroopa Kohtule.

2. Õiguslikud küsimused

Euroopa Liidu andmekaitse direktiiv on üle võetud Hispaania õigusesse 1999. aastal jõustunud seadusega. Nimetatud seaduse eesmärgipäraseks kohaldamiseks oli vaja esmalt tõlgendada andmekaitse direktiivi. Seetõttu esitas Hispaania kohus Euroopa Kohtule rea küsimusi. Need küsimused võib grupeerida kolmeks.

2.1. Kas EL andmekaitse normid kohalduvad otsingumootoritele

Andmekaitse direktiivi artiklitest 12 ja 14 tuleneb isiku õigus esitada „andmete vastutavale töötleja“ vastuväiteid ennast puudutavate andmete töötlemisele teatavates olukordades ning võimalus nõuda teatud juhtudel andmete parandamist või kustutamist. Järelikult selleks, et võiks üldse kõne alla tulla Costeja González õigus nõuda Google'ilt otsingutulemuste eemaldamist, peaks Google olema direktiivi mõistes „vastutav töötleja“.

Niisiis tuli Euroopa Kohtul esiteks anda hinnang sellele, kas interneti otsingumootori tegevust tuleb üldse käsitleda kui „isikuandmete töötlemist“. Direktiivi artikli 2 punkti b kohaselt on isikuandmete töötlemine „iga isikuandmetega tehtav toiming või toimingute kogum, olenemata sellest, kas see on automatiseeritud või mitte, näiteks kogumine, salvestamine, korrastamine, säilitamine, kohandamine või muutmine, väljavõtete tegemine, päringu teostamine, kasutamine, üleandmine, levitamine või muul moel avaldamine, ühitamine või ühendamine, sulgemine, kustutamine või hävitamine“. Google Spain ja Google Inc. leidsid, et otsingumootorite tegevust ei saa pidada otsingutulemustes kuvatavatel kolmandate isikute veebilehtedel olevate andmete töötlemiseks, sest otsingumootorid töötlevad internetis kättesaadavat teavet, eristamata isikuandmeid muudest andmetest. Euroopa Kohus selle seisukohaga ei nõustunud, öeldes, et otsingumootori haldaja tegevus vastab direktiivi mõttes otseselt isikuandmete „töötlemise“ tunnustele, kuna otsingumootori haldaja automatiseeritult, pidevalt ja süstemaatiliselt internetti nõ läbi kammides „kogub“ andmeid, millest ta seejärel teeb oma indekseerimisprogrammide raames „väljavõtteid“ ning mida ta „salvestab“ ja „korrastab“, oma serverites „säilitab“ ning vajadusel „annab üle“ või „teeb kättesaadavaks“ kasutajatele otsingutulemuste loetelu kujul.

Järgmisena tuli selgeks teha, kas otsingumootori haldaja on ikkagi andmete „vastutav töötleja“. Direktiivi kohaselt on vastutav töötleja „füüsiline või juriidiline isik, [...] kes määrab üksi või koos teistega kindlaks isikuandmete töötlemise eesmärgid ja vahendid“ (direktiivi artikli 2 punkt d). Google Spain ja Google Inc. leidsid, et isegi kui eeldada, et otsingumootori tegevust peaks pidama „andmete töötlemiseks“, ei saa otsingumootori haldajat siiski pidada „vastutavaks“ töötlejaks, sest talle ei ole teada andmete sisu ja tal ei ole selle üle kontrolli. Seda seisukohta jagas ka kohtujurist Niilo Jääskinen,⁶ kes märkis, et vastutava töötleja kohustusi puudutavad sätted direktiivis põhinevad eeldusel, et vastutav töötleja on teadlik, milliseid isikuandmeid ta töötleb ja miks. Jääskinen tsiteeris ka direktiivi artikli 29 alusel loodud nõuandva töörühma⁷ seisukohta, et „[v]astutava töötleja mõiste on funktsionaalne mõiste, mille eesmärk on jaotada vastutus vastavalt faktilisele mõjule ja mis seega põhineb faktide, mitte vormi analüüsil“.⁸

Euroopa Kohus leidis siiski, et otsingumootori haldajat tuleb antud juhul käsitleda andmete vastutava töötlejana. Kohtu arvates tuleb mõistet „vastutav töötleja“ tõlgendada laialt, tagamaks andmekaitse subjektide tõhus ja täielik kaitse. Samuti tuleb arvestada, et otsingumootorite tegevus võimaldab internetikasutajatel saada isiku kohta struktureeritud ülevaate tema kohta internetis leiduvast teabest, mis võimaldab koostada selle isiku kohta rohkem või vähem üksikasjaliku profiili. See aga tähendab, et otsingumootori tegevus võib märkimisväärselt mõjutada selliseid

⁶ Kohtujuristi 25. juuni 2013 ettepanek kohtuasjas C-131/12: Google Spain SL, Google Inc. versus Agencia de Protección de Datos (AEPD), Mario Costeja González.

⁷ http://ec.europa.eu/justice/data-protection/index_en.htm (01.12.2014).

⁸ Artikliga 29 loodud töörühma aramus 1/2010, lk 9; arutivõrgus:

http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2010/wp169_en.pdf (01.12.2014).

põhiõigusi nagu õigus eraelu puutumatusse ja õigus isikuandmete kaitsele. Kohtu arvates erineb otsingumootori tegevuse raames toimuv isikuandmete töötlemine sellest, mida teevad veebisaidi väljaandjad, ning sellisel juhul määrab isikuandmete töötlemise eesmärgid ja vahendid kindlaks otsingumootori haldaja.

Sellest järeldas Euroopa Kohus, et isikutel on õigus pöörduda taotlusega enda andmete kõrvaldamiseks otsingutulemuste hulgast otse otsingumootorite poole. Google Spain ja Google Inc. leidsid, et teabe kõrvaldamise taotlust saab esitada üksnes vastava veebilehe väljaandjale, sest tema vastutab teabe avaldamise eest ja on võimeline hindama sellise avaldamise seaduslikkust, ning et andmete kõrvaldamise kohustuse panemine otsingumootori haldajale ei ole proportsionaalne. Euroopa Kohus aga rõhutas, et otsingumootori haldaja andmete kõrvaldamise kohustus ei ole seotud sellega, kas üksikutel veebilehtedel info avaldamine on olnud seaduslik või mitte, vaid et see kohustus tuleneb asjaolust, et tänu otsingumootorile on võimalik koondada isiku kohta erinevalt veebisaitidelt kokku üksikasjalik teave. Just sellise koondteabe pakkumine on see tegevus, mis riivab oluliselt isikute põhiõigust eraelu puutumatusse ja isikuandmete kaitsele, ning seda eriti seoses interneti olulise rolliga tänapäeva ühiskonnas, mis tähendab, et taoline teave on laialt kättesaadav. Sellist riivet ei saa Kohtu arvates õigustada pelgalt otsingumootori haldaja majandushuviga ning seetõttu on otsingumootori haldajal kohustus kõrvaldada isiku nime põhjal tehtud otsingu järel kuvatavast tulemuste loetelust viited veebilehtedele, mis sisaldavad teavet selle isiku kohta.

2.2. Kas EL andmekaitse normid kohalduvad otsingumootori haldajale, kes on registreeritud väljaspool Euroopa Liitu

Google'i kontsernil on Hispaanias registreeritud tütarettevõtja Google Spain, kelle eesmärk on veebisaidil www.google.com loodud reklaamipinna müügi edendamine. Google Spain ei tegele kolmandate isikute veebisaitidel leiduva teabe või andmete indekseerimisega või säilitamisega, seetõttu ei saa teda lugeda otsingumootori haldajaks. Otsingumootorit Google Search haldab Google Inc., kes on Google'i kontserni emaettevõtja ja kelle registrijärgne asukoht on Ameerika Ühendriikides.

Otsustamaks, kas Costeja González saaks Google Inc.-ilt kui andmete vastutavalt töötlejalt nõuda Hispaania andmekaitse seaduse alusel otsingutulemuste eemaldamist ning kas Hispaania andmekaitseamet saaks teha Google Inc.-le ettekirjutusi, pidi Hispaania kohus järgmisena tuvastama, kas antud vaidluse lahendamiseks on üldse võimalik kohaldada Hispaania andmekaitse seadust. Selleks tuli tõlgendada andmekaitse direktiivi artiklit 4, mis näeb ette olukorrad, milles liikmesriik kohaldab isikuandmete töötlemise suhtes oma siseriiklikke norme. Hispaania kohtu arvates vajadis täpsemat sisustamist eelkõige juhtumid, mil andmete töötlemine toimub liikmesriigi territooriumil paikneva „vastutava töötleja asutuse tegevuse raames“ (art 4 lg 1 punkt a) või kui „kasuta[takse] [...] vahendeid, mis paiknevad kõnealuse liikmesriigi territooriumil“ (art 4 lg 1 punkt c).

Selle küsimusega seoses toonitas kohtujurist Jääskinen, et erinevalt EL andmekaitse reformi raames väljapakutud lahendusest⁹ ei seonu praegu kehtiva andmekaitse direktiivi territoriaalne kohaldamisala teenusepakkuja sihtrühma asukohaga, vaid lähtuda tuleb sellest, kus vastutav töötleja on registreeritud, või – kui vastutav töötleja on registreeritud väljaspool Euroopa majanduspiirkonda – kasutatavate vahendite või seadmete asukohast.

Euroopa Kohus leidis, et reklaamipinna turustamine ja müük, millega Google Spain Hispaanias tegeleb, on oluline osa Google'i kontserni äritegevusest, ning selle eesmärk on muuta otsingumootori teenus kulutõhusaks. Juba isikuandmete kuvamine otsingutulemuste leheküljel on nende andmete töötlemine. Kuna koos tulemustega kuvatakse aga samal leheküljel ka otsingusõnadega seotud reklaam, siis saab järeldada, et isikuandmete töötlemine toimub vastutava töötleja sellise asutuse reklaami- ja äritegevuse raames, mis paikneb liikmesriigi territooriumil, antud juhul Hispaania territooriumil. Seega pidas Euroopa Kohus täidetuks andmekaitse direktiivi artikli 4 lõike 1 punktis a kirjeldatud kriteeriumi, et andmete töötlemine toimub vastutava töötleja asutuse tegevuse raames, mis tähendab, et antud vaidluses oli Google Inc. suhtes võimalik kohaldada Hispaania andmekaitse seadust. Sel põhjusel ei pidanud Euroopa Kohus vajalikuks analüüsida muid Hispaania kohtu poolt esitatud küsimusi direktiivi territoriaalse

---

⁹ Euroopa komisjoni 25.1.2012 ettepanek: Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus), COM(2012) 11 final http://ec.europa.eu/justice/data-protection/document/review2012/com_2012_11_et.pdf (01.12.2014), ülevaatlikult EL andmekaitse reformi kohta vt Andmekaitse Inspektsiooni kodulehelt: <http://www.aki.ee/et/eraelu-kaitse/andmekaitse-reform> (01.12.2014).

kohaldamise kohta (näiteks kas piisab üksnes sellest, kui otsingumootor kasutab liikmesriigiga seostuvat domeeninime ning korraldab otsingute tegemise ja otsingutulemuste kuvamise selle liikmesriigi keeles).

2.3. Kas ja millises ulatuses peab otsingumootor kinni pidama isiku „õigusest olla unustatud“

Viimaks tuli Euroopa Kohtul lahendada küsimus, millises ulatuses tagab andmekaitse direktiiv isikutele „õiguse olla unustatud“. Nimelt tuleneb direktiivi artikli 12 punktist b isiku õigus nõuda selliste andmete parandamist, kustutamist või sulgemist, mille töötlemine ei vasta direktiivi sätetele, eelkõige seetõttu, et andmed on „ebatäielikud või ebaõiged“. Google Spain ja Google Inc. leidsid, et isik ei saa nõuda andmete kustutamist pelgalt seetõttu, et andmete töötlemine võib olla talle kahjulik, või kui ta soovib, et töödeldud andmed unustataks, vaid et sellise taotluse saab esitada üksnes tingimusel, et andmete töötlemine on direktiiviga vastuolus.

Euroopa Kohus jagas seisukohta, et direktiivist tulenev õigus olla unustatud ei ole kohaldatav ilma täiendavate tingimusteta. Kohus rõhutas ühelt poolt, et andmete kustutamise eelduseks ei ole tingimus, et andmete avaldamine tekitaks isikule kahju. Teisalt ei ole andmete kustutamise kohustus Kohtu arvates piiratud üksnes olukordadega, kus andmed on ebaõiged. Andmete töötlemise vastuolu direktiiviga võib Kohtu hinnangul väljenduda ka näiteks selles, et andmed ei ole piisavad või asjakohased või ületavad selle otstarbe piire, mille tarvis neid töödeldakse, et neid ei ajakohastata või säilitatakse pikema aja jooksul kui vajalik, välja arvatud kui neid säilitatakse ajaloo, statistika või teadusega seotud eesmärkidel. Siit saab Euroopa Kohtu arvates järeldada, et andmete töötlemine on direktiiviga vastuolus ka siis, kui andmed on nende töötlemise kunagisi eesmärgi ja möödunud aega arvestades ülemäärased ning ei ole käesoleval ajal enam asjakohased.

Euroopa Kohus leidis, et ülalkirjeldatud tingimuste olemasolul on otsingumootoril andmete kõrvaldamise kohustus. Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 7 tagab õiguse eraelu puutumatusel ning artikkel 8 sätestab õiguse isikuandmete kaitsele. Isiku kohta otsingumootori abil tehtud päringute puhul kaaluvad need põhiõigused Euroopa Kohtu hinnangul üldjuhul üles nii otsingumootori haldaja majandushuvi kui ka üldsuse huvi teabe saamiseks. Erandina võib üldsuse huvi teabe saamiseks olla isiku põhiõigustest kaalukam juhul, kui see teave puudutab avaliku elu tegelast. Selleks, et kontrollida, kas isikul on õigus nõuda endaga seonduvate tulemuste eemaldamist otsingumootorist, tuleb Kohtu sõnul arvesse võtta konkreetse juhtumi kõiki asjaolusid. See tähendab, et erinevalt kohtujuristid leidis Euroopa Kohus, et otsingumootori haldajal on kohustus igal üksikjuhtumil kaaluda, kas otsingutulemuste eemaldamine on õigustatud.

Vaidlusaluse kohtuasja kohta ütles Kohus, et arvestades Costeja González kohta avaldatud info delikaatsust ning seda, et see info on 16 aastat vana ja pole enam asjakohane, on Costeja González huvi seda infot sisaldavata viidete kõrvaldamise kohta otsingutulemuste loetelust õigustatud.

Age Värv

nõunik

age.varv@riigikogu.ee